

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

УДК 111.852:159.937.7+130.2

О. П. Поліщук,

доктор філософських наук, професор
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЛЮДИНА У ВИМІРАХ ЕСТЕТИЧНОЇ ТА КУЛЬТУРНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ: МОДЕЛЮВАННЯ, ІНОЛОГІКА І ЦІННІСНИЙ ВЕКТОР ОБРАЗНОЇ СТРАТЕГІЇ МИСЛЕННЯ В УМОВАХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ЗРУШЕНЬ СУЧАСНОСТІ

Досліджено науковий статус поняття художнього мислення і концепту цього феномена як образної стратегії людського мислення. Проаналізовано структуру та основні його складові. Наголошено на необхідності виокремлення як його самостійних видів, художньо-образного, художньо-проектного та художньо-експресивного мислення, охарактеризовано їх природу і самотунність. Детермінанти існування, пізнавальні та творчі можливості його різновидів, на думку автора, мають суттєві відмінності. Основна ідея цієї розвідки в тому, що стверджується про інологіку цієї інформаційно-пізнавальної стратегії людини, яка детермінована естетичними чинниками та має вагомі когнітивні, а також неординарні творчі можливості в своїх результатах для сучасного людства.

Ключові слова: образне мислення, моделювання, інологіка, естетичний сенситивізм, художнє мислення, художньо-образне мислення, художньо-проективне мислення, художньо-експресивне мислення, естетична ціннісна настанова, магічне мислення.

З точки зору сучасної антропології неантроп як представник фауни Землі не змінюється фізично впродовж уже декількох десятків тисячоліть. А зміни у способі його існування в різні історичні часи засвідчують, насамперед, культурну еволюцію як спосіб адаптації до середовища існування не тільки природного, але і соціального. Однак динамічні виклики сучасного життя, безсумнівно, впливають і будуть все вагомніше впливати на трансформацію пріоритетів та ціннісної сфери наявної цивілізації, і зараз це набуває все чіткішого вияву. Варто хоча б звернути увагу на досить песимістичний прогноз щодо використання таких енергоносіїв, як нафта (її запасів вистачить на найближчі роки 25-30) чи природний газ (запасів котрого вистачить років на 40). Тому й не дивно, що 12 квітня 2014 року Російська Федерація виголосила намір колонізації Місяця. (Адже там передбачаються поклади "чарівного еліксиру" майбутнього енергозабезпечення людства і цивілізації – гелію-3). Пошук нової ресурсної бази цікавить й інших "вагомих гравців" теперішньої доби – до Місяця звернуто, як і до Марса, інтерес й НАСА. І тому на світових ринках спостерігаємо зростання попиту на титан, такий необхідний для аерокосмічної галузі (до речі 20 % його світових запасів знаходиться в Україні, можливо події, котрі спостерігаємо нині тут – "перші ластівки" радикальних змін у цивілізаційних "правилах гри" за умови тотальної кризи енергоресурсів). Такі цивілізаційні виклики і зрушення у економічних інтересах та геополітичних прагненнях, ними зумовленими, призведуть до швидкої трансформації багатьох раніше звичних речей. Відбудуться, безперечно, й зміни у ціннісно-мотиваційній сфері як людства загалом, окремих його складових, так і на рівні життя окремої людини. Зміна способу життя має наслідком зміну пріоритетів та ідеалів.

Однак результатом, чи може й досить вагомим фактором, переорієнтації сучасної цивілізованої людини на інші ідеали й цінності, ніж у попередні епохи, може виявитися й дещо інший культурний феномен, котрий нині ніби "затінений" в увазі переважної більшості сучасників. Але це теж нові реалії сьогодення. Насамперед, кидається у вічі, що в наявних змінах чимало сучасників все частіше прагне зрозуміти особливості і місце людини у світі, щоб знайти потрібні засоби адаптації до нової ситуації. Тобто, в умовах глобалізаційних процесів, екологічної та економічної кризи, соціальної напруженості й культурних метаморфоз все гострішого вияву набуває проблема чинників і шляхів самоствердження людини в світі. Як приклад подібного – поява антропного принципу у постнекласичній науці, що набуває все більшого схвалення у сучасних науковців різних галузей знання; або зростання інтересу до ірраціональних моментів у людському житті; чи ж відчутне набуття авторитету так званої альтернативної науки і т. п. Але хочемо звернути увагу й на деякі інші моменти в сучасному людському існуванні – на зміни, що відбуваються у самій людині як біосоціальної істоті. Педагогами і фахівцями інших галузей знання в останні десятиліття помічено зростання кількості людей, яких названо носіями "нової свідомості" (так звані індіго, кристали чи райдужки). Стверджується, що серед школярів молодших класів 60-70 % – "Нові діти", у середній школі близько 40 % школярів є "Новими дітьми", серед школярів старших класів їх тільки 20-25 %, юнаків і юначок таких вже – від 6 до 12 %, але серед 30 літніх – 1 на 600 людей і ще менше серед 50 літніх людей – 1 на 1-5 тисяч. Стверджується, що такі "нові діти" характеризуються вразливістю і, що є показовим як видається – особливою стратегією мислення, бо

орієнтуються у системі "Я-Світ" ніби "серцем", дуже активні й нетерплячі, потребують посиленої уваги з боку дорослих, але водночас не за віком розвинуті, креативні, демонструють значний ступінь обдарованості [1: 2]. (Отже, такі індивіди по-іншому реагують у чуттєвому плані, на відміну від однолітків). Тому 29 січня вже святкується у 100 країнах світу як День "дітей нової свідомості", оскільки спостерігається стійка тенденція до їх зростання [2]. Якщо зважити на виявлену тенденцію, то *за 10-15 років у людській популяції бути носієм "нової свідомості" – це норма, а не виняток*. І така людина – інша у багатьох моментах свого існування, ніж за попередніх часів. Але не менш зацікавлює зростання чисельності шульг за останні десятиліття. Так, якщо ще 30 років тому близько 19 % людей у популяції були шульгами, то зараз їх вже 30 % серед сучасного населення. Тобто, *вже не кожна п'ята, а кожна третя людина стала "ліворукою"*. Тому з 1976 року 13 серпня навіть святкується вже День "лівші". І причина подібного не є зрозумілою для науковців (серед тварин трапляються шульги – до 2 % у популяції, однак у них на сьогодні не помічено тенденції до зростання кількості шульг). Показово, що за 20 останніх років в Україні кількість шульг зросла у 4 рази, і серед теперішніх дітей вже не близько 3 %, а 12 % є "ліворукими", тобто кожна 8 дитина [3]. Проте варто пам'ятати й про феномен амбідекстр, який теж розширює коло представників "нетипових" сучасників чи ж "інших людей", особливо серед дітей та молоді. Важливим наразі є те, що всіх їх об'єднує спільна риса – важливість образного субстрату думки у різних видах діяльності та загалом світовідношенні. Тому звернення до аналізу цього аспекту життя сучасної людини видається не лише актуальним для наукового дискурсу, але й практично значущим. Особливо, коли звернути увагу на можливість появи за найближчі 30-40 років близько 50 % у сучасній спільноті лише "ліворуких" людей, не враховуючи амбідекстр (якщо зважити на темпи видозмін співвідношення шульг і "нормальних" індивідів за останні декілька десятиліть). Тобто, *кожна друга людина у найближчому майбутньому людства буде вже спиратися в своїй життєдіяльності на потенції образного мислення*. Вочевидь це призведе до соціальних і культурних колізій, бо стратегії образного й абстрактно-понятійного мислення відмінні не тільки за виитоками, а й специфікою, мотивацією й наслідками. Отже, "Інша Людина" може постати вже не як об'єкт візії окремого мислителя (О. Блаватська, Г. Гурджієв, П. Успенський, Р. Штайнер чи Д. Андреев) або науково-фантастичної розвідки, а як сучасник, якого треба, хоча б, зрозуміти, а ще краще – навчитися з ним співіснувати. Якщо не дотримуватися, звичайно, стратегії некрофілії (Е. Фромм), так яскраво проявленої у культурі Давнього Риму: "Людина людині – вовк".

Відтак прагнемо у даній розвідці, як основну мету, привернути увагу до образної стратегії мислення сучасної людини, припустивши цінність для неї естетичного моменту як детермінанти або важливого елемента. Але також варто, попри це, зауважити на досить інтолерантне ставлення до шульг з боку їх сучасників, бо нетиповість найчастіше викликала нерозуміння їхньої самотності, агресію й бажання їх переінакшити. Саме це й обумовлює, крім того, важливість актуалізації та розлогого аналізу проблеми різних стратегій (чи стилів) мислення людини, враховуючи насамперед те, що у них неоднаково представлено опертя на образну інформацію при міркуванні та моделюванні інформаційних потоків у картину світу, світоглядне уявлення і т. п. Проте не менш важливо усвідомити, що наукове, техніко-проективне, художнє, магічне, релігійне чи філософське мислення існують через опертя на різні практики у людському бутті. Отже, йдеться про різні моменти та грані як соціалізації чи інкультурації людини, так і про соціальні групи як репрезентанти кожної із вказаної стратегії. Тому можна стверджувати, на наш погляд, що носії певної стратегії мислення в своїй єдності – це відмінні соціокультурні світи в існуванні людства. Тому наголосимо, що ті із них, хто спирається переважно на образну стратегію мислення (наприклад, художнє чи магічне мислення), – це інший соціокультурний світ, аніж ті, хто виступає репрезентантами абстрактно-понятійного мислення і дискурсу (наукове, філософське, техніко-проективне мислення). І доцільно визнати, відтак, що людство насправді завжди було багатоликим, якщо йдеться про культурну еволюцію, і не тільки в способах організації побуту, виробництва, сімейно-шлюбних контактів, виховання й навчання.

Як відомо, сучасною наукою мислення розглядається інформаційна діяльність, що надає людині можливості творити уявлення про реальність, моделювання ситуацій і спрямовує її активність через цілепокладання й планування дій на їх практичну реалізацію. Його дослідження здійснюється фахівцями різних галузей науки і вивчається у різних ракурсах: психофізіологією, когнітивною психологією, психологією творчості, гносеологією, логікою, семіотикою, кібернетикою, лінгвістикою, мистецтвознавством, етнографією, етологією тощо. Однак при досить тривалому науковому інтересі людське мислення все ж є явищем, лише окремі грані якого більш-менш досліджені (маємо на увазі абстрактно-понятійне мислення). Мабуть тому вважається, що в поточному столітті саме образне мислення людини постане важливим об'єктом наукового опрацювання й викликати зростаючий інтерес тих галузей наукового знання, що не приділяли йому раніше поглибленої уваги (зокрема естетики й культурології). При цьому варто наголосити, що МОН України визнало цінність розвитку теорії образного мислення, враховуючи стрімке використання образних візуальних компонентів інформації у побуті, виробництві, рекламі, ЗМІ і т. п. Однак при цьому визнано потребу, і це видається достатньо показовим, лише в її розвиткові у лоні кібернетики й теорії систем. Тобто, йдеться тільки про подальше вивчення і використання символічно-образного субстрату при створенні різноманітних

кібернетичних об'єктів. Відтак прагнемо, крім того, й привернути увагу, що серед вказаних різновидів художнє мислення є мінімальним предметним полем наукового дискурсу: С. Овчаренко [4; 5], О. Поліщук [6; 7; 8], В. Розін [9] та ін. І що викликає найбільшу стурбованість: художнє мислення не розглядається у контексті динаміки розвитку стратегій людського мислення.

Мабуть тому, що не розуміється його важливість для історії людства. Але ж існує знахідка Кристофера Хеншилвуда та його колег, що викликала здивування антропологів, істориків, культурологів, естетиків, мистецтвознавців. Артефакти з печери Бломбос у Південній Африці є свідченням, що вже 60 тисяч років тому людина переймалася не тільки "хлібом насущим". Орнамент на бруску вохри може вважатися найдревнішим, із відомих, продуктів саме художнього мислення неоантропа в історичній ретроспективі його аналізу. Мова йде про те, що вже 60 тисяч років тому існувала людина сучасного фізичного типу, і вона створювала не тільки знаряддя праці, але і твори мистецтва. І це видається досить показовим, бо окремі групи неантропів за доби палеоліту створювали артефакти, що мають художню виразність та естетичний сенс. І це є досить дивним фактом. Особливо, коли звернути увагу на результати дешифрування ДНК людини – при аналізі виявилось, що наш давній "Адам" походить, скоріше за все, із Африки, і з'явився там близько 60 000 років тому. Отже, вже в той час серед людей не спостерігалась однакова спроможність до моделювання дійсності як однієї із базових операцій людського мислення: в одних воно націлене було на перетворення дійсності в утилітарному, так би мовити, форматі – облаштування житла, створення одягу, виготовлення знарядь праці, виховання й навчання необхідним соціальним навичкам тощо, але в інших тогочасних неантропів спостерігалось дещо інше. На наш погляд, можемо стверджувати про значний розвиток (нетипово значний, що немає аналогів у тваринному світі, і можна сказати, й серед багатьох інших представників неантропа) спроможності до трансгресії – саме це й демонструє печера Бломбос чи Альтаміра, Ласко чи Капова печера, Мізин або Мальта, Чатал-Хююк чи Трипілля, а також безліч інших артефактів палеоліту, мезоліту, неоліту, енеоліту і т. д. Саме тому й припускаємо, що художнє мислення може виявитися такою ж древньою стратегією мислення людини, як і магічне. Наразі наголосимо, що ми цілком поділяємо думку Дж. Віко та О. Потебні про особливість мислення людини доби палеоліту – її художню спрямованість за специфікою репрезентації. Однак вважаємо за необхідне наголосити, що магія – це універсальний елемент культури неантропа, притаманний йому як сьогодні, так і в давнину. І на думку про використання магічного культу неандертальцем спонукають деякі мустьєрські артефакти, зокрема ведмежі черепи. Тому варто звернути на це увагу й враховувати, що образні стратегії мислення можуть виявитися такими, що не тільки історично були затребувані людиною раніше за стратегію технічно-проектного розмірковування, а тим більше наукового чи філософського, а й такими, що більше відповідали умовам життя в умовах високого ризику втрати життя, в умовах постійного зіткнення із великою кількістю викликів, насамперед, природного плану: постійна загроза нападу хижаків, невідомі властивості рослин, тварин, речовин, адаптація до "капризів природи" і т. п. Тому вони можуть розглядатися як своєрідна відповідь людини і людства на тогочасні виклики, як вагомий елемент їхньої адаптації до умов та середовища існування.

У цьому контексті доцільним видається звернення до деяких ідей Дж. Бруно, наведених у його праці "Про героїчний ентузіазм". Зокрема він вказав наступне, розмірковуючи про існування серед тогочасних людей "нетипових" сучасників як носіїв "героїчного ентузіазму": "Інші, *досвідчені і вдосконалені в спогляданні* і маючи природжений світлий та усвідомлюючий дух, за внутрішнім стимулом і природним прагненням, спричиненим любов'ю до божества, до справедливості, до істини, до слави, вогнем бажання і прагненням наполегливості загострюють у себе чуття, і в стражданнях своєї мислительної здібності запалюють світло розуму, і з ним йдуть далі звичайного" [10: 52]. (Курсив наш. – О. П.). Але не менш показовим видається те, що мислителем Відродження наголошено: такі ентузіасти – носії позитивного для інших людей ентузіазму, бо природжують водночас істину, красу і благо у людському житті. І їхній ентузіазм як активне вольове і цілеспрямоване зусилля – це не "сліпий" ентузіазм, бо заснований на свідомих зусиллях людини. Крім того, Ноланець виголошував, що подібним людям властивий "розумний порив", оскільки їм притаманні "любов і мрії про прекрасне і хороше, за допомогою яких ми перетворюємо себе і отримуємо можливість стати досконалішими й уподобитися їм" [10: 53]. Отже, таким людям притаманне своєрідне мислення, як у пізнавальному, ціннісно-мотиваційному, так і діяльнісному вияві, що виступає засобом їх вдосконалення, а не лише залучення до субстанції чи "вищої" істини. А також вони, за Дж. Бруно, вирізняються, що теж нас зацікавлює, значним естетичним і моральним розвитком, а також націлені на духовний розвиток. Або вкажемо на гурджієвську ідею ролі "нестримного прагнення" в житті окультиста (тобто, носія стратегії магічного мислення). Зокрема Г. Гурджієв визнав деяку свою нетиповість та стверджував, що з дитячих років він мав певні дані, наприклад спроможність до "невідворотного імпульсу й прагнення зрозуміти саму суть любого предмета..." [11: 21-22]. І не останню роль у розвитку такої здібності він надавав так званим рухам – особливим танцям й вправам для тіла і концентрації уваги людини на ньому. Досить показовим є те, що "рухи" визнавались його послідовниками важливими у даній духовній практиці

самовдосконалення людини. Це ж можна сказати й про евритмію, котру розробив і пропагував ще один відомий носій стратегії магічного мислення – Р. Штайнер. У даному випадку варто звернути увагу, що на танцювальні елементи бального танцю, балетні па чи рухи народного танцю практика подібних "рухів" або евритмії далекі не схожа. Радше можна говорити про спробу розвитку у людини спроможності до синестезії як умови появи у неї в подальшому іншої здатності – нетипового моделювання дійсності та власної активності у зносинах з іншими людьми і загалом світом, базованому на естетичному сенситивізмі. Можна вказати й на практику зіку у культурній спадщині спільнот мусульманського кола чи танці курдських дервішів: особливий танець покликаний викликати зміни у напрямі думок людини і, внаслідок цього, призвести до появи у неї трансового стану. Відтак можна говорити про те, що залучені до такої культурної традиції люди є "нетиповими сучасниками", у них спостерігаємо опертя на стратегію магічного чи, можливо, художньо-магічного плану. До останнього схиляється при вивченні способу життя ще однієї рідкісної спільноти – нестенарів і нестенарок у болгарській культурі, котрі практикують танці на розпечених вуглинах.

При концептуалізації проблеми цінності образних стратегій мислення в умовах атипового людського існування (реальні загрози життю як індивіда, так і певної спільноти; перенасичення інформаційними потоками чи їх крайня обмеженість тощо) наголосимо, що художнє мислення є дуже давньою і самостійною стратегією породження та функціонування людської думки. Його носій є естетично розвинутою особистістю з високим рівнем сенситивності, яка обумовлює інологіку цього мислення: його носій керується естетичними мотивами та естетичними ціннісними орієнтаціями не тільки у діяльності чи творчості, а й житті загалом. Подібна ціннісно-мотиваційна настанова виступає основою резистерності до стресу та інших викликів життя.

Тобто, для цієї стратегії людського мислення не лише значущим є естетичний компонент у витоках і результатах; вона має продуктивні й позитивні результати для людського життя через домірність людини. Її інологіка принципово відмінна від дискурсу – це просто інший тип інформаційного опрацювання актуальної проблеми, оскільки притаманний "емоційному інтелекту" (Ж. Крайг). І наголосимо, що саме естетичні чинники визначають інологіку такого інтелекту, на наш погляд. (Саме на емоційний інтелект та його активування внаслідок естетичних чинників чи певних практик, наснажених художніми складовими, й спираються згадані вище нестенари, чи ж спиралися послідовники Г. Гурджієва та ін.).

У зв'язку з цим привертають увагу й здійснені у період постнекласичного розвитку науки дослідження сучасних вітчизняних естетиків, якими поставлено нові акценти в осмисленні феномена художнього мислення. Зокрема С. Овчаренко поглиблює уявлення про витоки художньої думки, зазначаючи новий ракурс цієї проблеми. Інораціональність, на її думку, забезпечує специфіку художнього мислення. Останнє необхідно розглядати як феномен не логіко-дискурсивного спрямування і виведення людської думки, а явище іншої спрямованості розгортання її механізмів. Мова йде не про ірраціональний характер художньої думки у її витоках, а дещо інше у фіксуванні й оперуванні інформацією: художнє мислення спирається на так назване інораціональне – недискурсивне, уловлювання й оперування людиною інформаційних сигналів і повідомлень у творчому пошуку, – переконана дослідниця [5].

Вкажемо, що за особистісно-мотиваційним і змістовим аспектом у ньому варто виокремити декілька видів: художньо-проективне, художньо-образне та художньо-комунікативне мислення.

Як підсумок вкажемо наступне, соціальна цінність формування стратегії художнього мислення у широкого загалу населення (засобами ЗМІ, освітньої діяльності тощо) видається тим чинником, що сприяє кращій опірності негативним моментам у житті та соціальній адаптації особистості у період цивілізаційних викликів та кризових умов існування сучасного соціуму. І, як наслідок, може відбутися зростання ступеня її толерантності та креативності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кудрик Л. Г. Діти індиго – зерна нового людства / Л. Г. Кудрик, Ю. Р. Сурмяк. – Львів : Аверс, 2011. – 375 с.
2. Чернозёмова Е. Н. Дети Нового сознания : современное состояние проблемы [Электронный ресурс] / Е. Н. Чернозёмова. – Режим доступа : <http://www.indigodeti.com/forum>.
3. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Международный_день_левши.
4. Овчаренко С. В. Інформаційність жанру : [монографія] / С. В. Овчаренко. – Одеса : Астропринт, 1998. – 188 с.
5. Овчаренко С. В. Типологія жанрів як форм художнього мислення / С. В. Овчаренко // Актуальні проблеми теорії та практики художньої культури : [зб. наук. пр. : у 2-х ч.]. – Київ, 1998. – Вип. 2, ч. 2. – С. 117–134.
6. Поліщук О. П. Естетичні основи наукової творчості / О. П. Поліщук // Гілея : [науковий вісник] / [гол. ред. В. М. Васькевич]. – К. : ВІР УАН, 2010. – Вип. 38. – С. 229–234.
7. Поліщук О. П. Художнє мислення : естетико-культурологічний дискурс : [монографія] / Олена Поліщук. – К. : Парапан, 2007. – 207 с.
8. Поліщук О. П. Художнє мислення у вимірах образної репрезентації дійсності / О. П. Поліщук // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності : [зб. наук. праць] / [відп. ред. : М. М. Бровко, О. Г. Шутов]. – Вип. 25. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2010. – С. 10–16.
9. Розин В. М. Природа и особенности эзотерического познания / В. М. Розин // Философские науки. – 2003. – № 4. – С. 144–157.
10. Бруно Дж. О героическом энтузиазме / Дж. Бруно ; [пер. с итал.]. – М. : Художественная литература, 1953. – 212 с.

11. Гурджиев Г. Вестник будущего блага. Беседы с учениками / Георгий Гурджиев. – М. : Энигма, 2011. – 336 с.
12. Крайг Ж. Эмоциональный интеллект. Думай, просчитывай, побеждай / Жанна Крайг. – СПб. : Питер, 2010. – 176 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Kudryk L.G. Dity Indigo – zerna novogo lyudstva [Indigo Children – Grains of New Society] / L. G. Kudryk, Yu. R. Surmyak. – Lviv : Avers, 2011. – 375 s.
2. Chernozhiomova E. N. Deti novogo soznaniya : sovremennoe sostoyanie problemy [Children of New Consciousness : Modern Condition of the Problem] [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.indigodeti.com/forum>.
3. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://ru.wikipedia.org/wiki/Mezhdunarodnyy_den'_levshi.
4. Ovcharenko S. V. Informatsionist ganru [Genre Information] : [monografiya] / S. V. Ovcharenko. – Odessa : Astroprint, 1998. – 188 s.
5. Ovcharenko S. V. Tipologia ganra yak forma khudoznyogo myslennya [Genre Typology as a Form of Artistic thinking] / S. V. Ovcharenko // Aktyalni problemy teorii ta praktyky khudoznyoyi kultury [Current Issues and Practices of Artistic culture]. – Kyiv, 1998. – Vypusk 2, ch. 2.– S. 117–134.
6. Polishchuk O. P. Astetychni osnovy naukovoyi tvorchosti [Aesthetic Issues of Scientific Creative Work] / A. P. Polishchuk // Gileya [Gileya] : [naukovyy visnyk] / [gol. red. V. M. Vashkevuch]. – K. : VIR UAN, 2010. – Vypusk 38. – S. 229–234.
7. Polishchuk O. P. Khudozhne myslennya : estetyko-kulturologichnyy dyskurs [Artistic Thinking : Aesthetic-Culturological Discourse] : [monografiya] / Olena Polishchuk. – K. : Parapan, 2007. – 207 s.
8. Polishchuk O. P. Khudozhne myslennya u vimirakh obraznoyi reprezentasii diysnosti [Artistic Thinking in Dimensions of the Representative Work] / O. P. Polishchuk. – Vypusk 25. – Kyiv, 2010. – S. 10–16.
9. Rozin V. M. Priroda i osobennosti ezotericheskogo poznaniya [Nature and Peculiarities of Esoteric Consciousness] / V. M. Rozin // Filosofskie nauki [Philosophical Sciences]. – 2003. – № 4. – S. 144–157.
10. Bruno J. O geroicheskom entuziazme [On Heroic Enthusiasm] / J. Bruno ; [per. s ital.]. – M. : Khudozhestvennaya literatura, 1953. – 212 s.
11. Gurdzhyev G. Vestnik budushcheho blaga. Besedy s uchenikami [Journal of Future Benefit. Conversations with Pupils] / Georgiy Gurdzhiev. – M. : Enigma, 2011. – 336 s.
12. Kraig Zh. Emotsionalnyy intellekt. Dymay, proschityvay, pobezhday [Emotional Intellect. Think. Perceive. Win] / Zhanna Kraig. – SPb : Piter, 2010. – 176 s.

Матеріал надійшов до редакції 14.05. 2014 р.

Полищук Е. П. Человек в контексте эстетической и культурной антропологии: моделирование, инологика и ценностный вектор образной стратегии мышления в условиях цивилизационных изменений современности.

Проанализирован научный статус понятия художественного мышления и концепта этого феномена как стратегии образного мышления. Рассмотрены структура и основные компоненты данного явления. Привлечено внимание к вопросу о необходимости различия художественно-образного, художественно-проектного и художественно-экспрессивного мышления, охарактеризована их природа и своеобразие. Детерминанты существования, познавательные и творческие возможности его видов имеют различия, как предполагает автор. Основная идея этого исследования в том, что утверждается о инологике этой информационно-познавательной стратегии человека, которая детерминруется эстетическими источниками и имеет важные когнитивные, а также неординарные творческие возможности в своих результатах для современного человечества.

Ключевые слова: образное мышление, моделирование, инологика, эстетический сенситивизм, художественное мышление, художественно-образное мышление, художественно-проективное мышление, художественно-экспрессивное мышление, эстетическая ценностная ориентация, магическое мышление.

Polishchuk O. P. A Person in the Context of the Aesthetic and Cultural Anthropology: Modelling, Inologics and Axiological Vector of Figurative Thinking Strategy in the Conditions of the Modern Civilization Changes.

The scientific status of the notion "artistic thinking" and the concept of this phenomenon as a strategy of image thinking is analyzed. The structure and main components of this phenomenon are considered. The attention is drawn on the necessity of differentiation of artistic-figurative, artistic-projective and artistic-expressive thinking, their nature and originality are characterized. Determinants of existence, cognitive and creative possibilities of its types have differences, in the author's opinion. The main idea of this research is in the consideration of inologics of this informational cognitive human strategy, which is determined by aesthetic sources and has important cognitive, and also special creative possibilities in the results for the modern humanity.

Key words: figurative thinking, modelling, inologics, aesthetical sensitivity, artistic thinking, artistic-figurative thinking, artistic-project thinking, artistic-expressive thinking, aesthetic axiological orientation, magical thinking.